

העזבי ודעצדק

יו"ל ע"י מוסדות קוסון בארה"ק
בנשיאות אדמו"ר שליט"א
בני ברק - גבעת זאב

מכון בני שלשים

בס"ד • פרשת חוקת תשפ"ב

גליון מס' 67 • שנה ב'

דברי תורה מאת כ"ק אדמו"ר שליט"א

האי דכתיב למי נדה חטאת היא, בגין דכל דינין תנאין וכל אינון דאתו מסטרא דמסאבא וכו' כדין כלהו 'מתערי' ומסתלקי, והגיה זקה"ק בספר עטרת צבי וז"ל ולולי דמסתפינא הייתי גורס 'מתערבי' שאלהים אחרים נכללים באלהים קדושים עכ"ל. והוא על דרך הנ"ל שהכל אחד, וכל זה כדי שלא ידח ממנו נדח, ולפיכך יכול הטמא להטהר.

זאת חוקת התורה. במדרש [פי"ט ג'] אמר שלמה על כל אלה עמדותי ופרשה של פרה אדומה חקתי ושאלתי ופשפשתי, אמרתי אחכמה והיא רחוקה [קלה ז כג]. י"ל ככל שהגדלתי והחכמתי יותר ראיתי שהיא רחוקה ממני, קודם שיחכים אדם סבור שהתורה בהישג חכמתו אך משנתעלה ונתחכם יותר נעשית רחוקה ועמוקה יותר, ורמזו זאת בכתוב במתן תורה וירא העם וינעו ויעמדו מרחוק, משנפקחו עיניהם במעמד הר סיני כמו"ש וכל העם רואים את הקולות, נתעלו במדרגתם ואז ראו כמה רחוקים הם ממקור החכמה, וז"ש וירא העם וינעו ויעמדו מרחוק.

והוציא אותה אל מחוץ למחנה וגו'. פירש"י חוץ לשלש מחנות. פירשו בזה דדיק מדכתיב אל מחוץ למחנה ולא כתב מחוץ למחנה, דמשמע מחנה אחד, וכתב אל, מחוץ, למחנה, הרי שלש מחנות. וכן כתיב בשריפת פרים ושעיר הנשרפין בפר כהן המשיח [ויקרא ד יב] והוציא את כל הפר אל מחוץ למחנה אל מקום טהור אל שפך הדשן פירש"י חוץ לשלש מחנות, וכן בפר חטאת הקהל [שם שם כא] ובהוצאת הדשן [שם ו ד] וכן במיתת בני אהרן [שם י ד] ובמגדף [שם כד יא] ומקושש [במדבר טו לה] וכן במלחמת מדין [במדבר לא יג] ויצאו משה ואלעזר הכהן וכל נשיאי העדה לקראתם אל מחוץ למחנה.

אבל יש להעיר ע"ז מהכתוב בפ' נשא בשילוח הטמאים [במדבר ד ד] וישלחו אותם אל מחוץ למחנה וגו', ובהכרח אין פירושו מחוץ לשלש מחנות אלא כל טמא וטמא כדינו ומצותו דהא אין שילוחם שוה, ואולי יש לישב עפ"י מ"ש בהעמק דבר [במדבר ב ה] וז"ל דודאי באותו דור נצטוו על שלוח כל צרוע, וכן הא דקיי"ל דזב משתלח חוץ למחנה לויא וטמא מת רק ממחנה שכניה, כל

עגל ותלו כי משה לא ידענו מה היה לו וכבר העידו כל המפרשים הכוזרי הראב"ע ורמב"ן שלא היה מהמרי כל כך כמו שיודמה לכאורה, והענין, כי שמעו מפי משה שהיה כבוד ה' חונה על הכרובים כדכתיב [שמות כה כב] ונועדתי וכו', וכרוב הוא פני אדם זוטרא [עיין סוכה ה:], ושפטו כי השפעה באה ממרכבה קדושה אשר מימין פני אדם [יחזקאל א י] ועל ידי שפעו בא על דמותו, והיותו למעלה אפי רברבי, כשיורד מלמעלה למטה נתקטן ונעשה אפי זוטרא, אבל מכל מקום הוא דמותו פניו משור וזהב, ומשה הוא מימין כדכתיב [ישעיה מג יב] מוליך לימין משה, וא"כ היה אהרן משמאל כנודע שהיה אז לוי, ובמרכבה מימין פני אדם וכן פני שמאל פני שור, וא"כ שפטו, בעוד משה היה היתה השפעה יורדת מימין מרכבה מפני אדם לפני אדם אשר זו של זהב, אמנם כעת אשר מת משה והנהגה באהרן היותו משמאל, אם כן יורד שפע משמאל שבמרכבה שהוא שור אל למטה, ושם שור זוטא של זהב שהוא עגל של זהב אשר שם יהיה כבוד חונה כמו על אפי זוטא של אדם, וזו היא שאלתם עכדה"ק. נמצא שחטא העגל נמשך מן פני שור מהשמאל, לפיכך נצרך התיקון לבא מפרה דקבילת מן שמאלא, ומאן הוא לשמאלא, שור, כמה דאת אמר בפני שור מהשמאל.

זאת חוקת התורה. במדרש [פי"ט א'] זאת חקת זש"ה [אייב יד ד] מי יתן טהור מטמא לא אחד, כגון אברהם מתרח חזקיה מאחז יאשיה מאמון מרדכי משמעי ישראל מעובדי כוכבים העולם הבא מעולם הזה, מי עשה כן מי צוה כן מי גזר כן לא יחידו של עולם. והוא פתיחת פ' פרה אדומה שמטרת הטמאים ומטמאה טהורים שהוא דבר פלאי.

י"ל הלימוד מזה הוא אחדותו ית' דכל הכוחות שבכל העולמות כולם נאצלו מעילת כל העילות, דלכאורה עלול מי שנטמא ליפול ברוחו דשמא נכרת ענף נשמתו מאילן הקודש ואין לו דרך תשובה, לפיכך אמר מי יתן טהור מטמא לא אחד, כלומר הכל מרועה אחד ניתן גם סטרא דמסאבא אין בו כח מצד עצמו אלא מניצוה"ק שבו וכמו"ש [ויקרא טז טז] לאהל מועד השכן אתם בתוך טמאתם פירש"י אע"פ שהם טמאים שכינה ביניהם. וכן מבואר בזה"ק בפרשתן [ק"פ ע"ב] רזא דכלא,

זאת חוקת התורה וגו'. פירש"י לפי שהשטן ואומות העולם מוניין את ישראל לומר מה המצוה הזאת ומה טעם יש בה לפיכך כתב בה חקה גזירה היא מלפני ואין לך רשות להרהר אחריה. צ"ב מה זה ענין לאומות העולם לבקש טעם המצות, והיכן מצינו שבקשו טעם על שאר מצות ומאי נפק"מ להו מזה. עוד צ"ב אם בקשו לדעת סיבת המצוה, מהו אמרם מה טעם יש בה, מה טעם יש לה' הוי ליה למימר. ועוד, לאו דוקא או"ה אלא גם לבר ישראל מותר לשאול מה טעם המצוה, והתורה עצמה כתבה בכ"מ טעם המצוה, גם במצוה זו פירש ר"מ הדרשן טעם למצוה ומה פסול בכך. וי"ל הכונה, הנה בכל מצוה ומצוה ירגיש איש ישראל עונג ומתיקות בקיום המצוה, ואעפ"י שאינו מקיימה לשם הנאתו אלא לשמו ית' עכ"ל חש בה טעם נפלא כגון עונג שבת קודש ומועדים, טעם אכילת מצה וטעם ישיבה בסוכה כמו"ש למען ידעו דורותיכם כי בסוכות וכיו"ב. והנה במצות פרה אדומה לכאורה אין בה כדי להרגיש טעם כלל, לא אכילת אדם ולא אכילת שמים, וז"ש מה מצוה היא זו ומה טעם יש בה, כלומר הלא אינכם מרגישים בה כל טעם, וע"ז אמרה תורה להשיב גזירה היא מלפני וכו' כלומר אדרבה, הא גופא שאנו מקיימים ציווי ה' בלא שום הנאה גשמית בלתי לה' לבדו זהו הטעם הנפלא שיש בה. וז"ש שלמה המלך אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני, פירשו חז"ל שביקש לעמוד על סוד פרה אדומה וכו', וז"ש אמרתי אחכמה להשיג בחכמתי איזה טעם נרגיש בה, ומתרג' והיא רחוקה ממני, הא גופא הוא טעם המצוה משום שהיא רחוקה מהנאה ופניה גשמית אך לקיים מצות ה' בלא הרגשת טעם גשמי.

ויקחו אליך פרה אדומה. ברש"י משל לבן שפחה שטינף פלסין של מלך אמרו תבא אמו ותקנה הצואה כן תבא פרה ותכפר על העגל. צ"ב היאך נעשה התיקון ע"י הפרה, י"ל עפ"י מה דאיתא בזה"ק כאן [ק"פ ע"ב] פרה, האי פרה לדכיותא קא אתיאי, לדכאה למסאבי, פרה דקבילת מן שמאלא, ומאן הוא לשמאלא, שור, כמה דאת אמר [יחזקאל א י] ופני שור מהשמאל ע"כ. והנה הבאנו לעיל בפ' כי תשא מ"ש רבינו הר"ר יהונתן בספר **יערות דבש** [ח"ב דרוש ח'] וז"ל כי מה שביקשו מאהרן לעשות

זה אינו אלא לדורות אבל באותו דור ע"כ אזהרה לישראל שישלחו טמאי מת אינו ממחנה שכינה, שהרי ליום היו שומרים סביב וישראל היו חונים מנגד, אלא היו מזהירים לשלחם ממחנה ישראל ולא כמו לדורות, תדע שבמלחמת מדין הזהיר משה לשבי מלחמה שיחנו מחוץ למחנה כל הרג נפש וכל נוגע בכלל עכ"ד, ועדיין צ"ע.

ושרף את הפרה לעיניו וכו' ואת דמה על פרשה ישרוף. יש כאן כפל לשון, ושרף ישרוף, ונ"ל בדרך רמז ואגדה, ידוע מ"ש בתרגום יונתן ב"ע בפסוק ג' ושחט אותה לפניו ויבדקנה בתמני סרי טריפן ע"כ. והקשו על דבריו דהא לכתילה צריך לשרוף אותה כשהיא שלימה ואיך יבדקנה, וכדמוכח בגמ' [חולין יא.] דילפי מפרה דסמוכין ארובא מהא דאין צריך לבדוקה מטריפות דהא כתיב ושחט ושרף מה שחטתו כשהיא שלימה אף שריפתה כשהיא שלימה, וכתבו בכמה ספרים תירוץ בדמדר גס אם שרפה כשהיא שלמה היה יכול לבדקה מ"ח טריפות, לפי הברייתא דמלאכת המשכן שהביאו התוס' [מנחות פז: ד"ה מחוץ לפרת וכו'] וז"ל בפרק במה מדליקין [שבת כב:] גרסי' וכי לאורה הוא צריך והלא כל אותן ארבעים שנה הלכו ישרא' במדבר לא הלכו אלא לאורו כו' ומפרש ר"ת דאחרון קאי וכי לאורה הוא צריך אחרון והלא כל אותן ארבעים שנה שהלכו ישראל במדבר לא הלכו אלא לאורו של עמוד האש כדאיתא בברייתא דמלאכת המשכן מסתכל בטפיח ורואה בו חבית ורואה מה שבתוכה עי"ש. וא"כ היה יכול הכהן לבדקה גם כשהיא שלימה ע"י עמוד האש, וראיית הש"ס דאזלינן בתר רובא הוא משאר פרות שלא היה להם עניי הכבוד ע"כ.

הנה כח הבטח זו אינה ראייה טבעית אלא ראייה בכח אור הגנוז לצדיקים וכדרך ראיית רשב"י ובנו שאמרו בגמ' [שבת לג:] כל מקום שנותנין עיניהן מיד נשרף, וכן אמרו על יונתן בן עוזיאל [סוכה כה.] בשעה שיושב ועוסק בתורה כל עוף שפורח עליו מיד נשרף, והיינו עמוד האש אור הגנוז לצדיקים, וזהו מ"ש שהיה עמוד האש מאיר להם. ולפי"ז י"ל היינו דכתיב 'ושרף' את הפרה 'לעיניו', כלומר לפי עיניו, שהעביר את הפרה כנגד עיניו באור אש קודש המאיר להם, גם לזאת שריפה יקרא, וכך בדק אותה ב"ח טריפות ואם נמצאת כשרה שרף אותה באש ממש כשהיא שלימה.

ולקח הכהן עץ ארז ואזוב. בספר אמרי אמת [פ' תרומה תרצב] העיר עמ"ש חז"ל [סוכה מה:] כל המצות כולן אין אדם יוצא בהן אלא דרך גליתן, וזה קאי לענין עצי שטים במשכן ולולב ומיניו [כפירש"י], ואכתי יש לדקדק מה הלשון כל המצות כולן, ואולי שזה קאי גם על עץ ארז ואזוב, ואולי גם בביכורים היו צריכים להניח הפירות דרך גליתן עכ"ד. ובשפת אמת עמ"ס סוכה שם הקשה יותר דהא בגמ' כל המצות כו' עצי שטים עומדים, פ' דעומדים מיותר דהא מפורש בכתוב אורך הפרש שתי ידות לקרש, ואתי עומדים לדרך גליתן וכ"כ המהרש"א ביומא, אך יש לעיין מנ"ל דבכל המצות כן דילמא דוקא בקרשים, ותו דלכאורה משמע דבמשכן גופיה בשלחן וארון ומזבח לא קפדינן על דרך גליתן, וכן רש"י ז"ל מדייק הכא קרשי המשכן ועומדים ולולב כו' ואמאי לא מזבח וארון, וגם צל"ע בעץ ארז דפרה ומצורע אי בעי נמי דרך גליתן עכ"ד.

ולולב דמסתפינא נ"ל דמ"ש כל המצות כולן הכונה כל המצות דנטייל לולב היינו ג' מינים וגם אתרוג לדעת הראשונים (ו"א שכן היתה גרסת רש"י) והקרשים, והיינו דנלמד מקרשים שהם מין עץ וכתבי בהו עומדים, ומכאן למדו למין עצים בלבד דמצוה שיהיו דרך גליתן, והראיה משופר שאוחזין אותו היפך גליתו, גם כי אין גוף השופר מצוה אלא התקיעה, ביכורים אין המצוה בגופן של הפירות שמביא אלא הו' היכי תמציי במצות הבאת בכורים, ולגבי עץ ארז אין נוטל את כל העץ אלא כדפירש"י מקל של ארז ובספרי וילקוט בקעת מתוך

לבו של ארז, ואתי שפיר.

והזהר על האהל ועל כל הכלים ועל הנפשות אשר היו שם ועל הנגע בעצם וגו'. החזקוני דייק על מה דכתיב בַּעֲצָם בניקוד פתח, עיי"ש מה שתיירץ, ואלי י"ל הכונה בעצם הידוע היינו עצמות יוסף שהיו עמם במחנה כמבואר בגמ' [פסחים סז.] ויקח משה את עצמות יוסף עמו עמו במחיצתו.

ותמת שם מרים ותקבר שם. פירש"י אף היא בנשיקה מתה וכו'. איתא בגמ' [מו"ק כה.] ותמת שם מרים ותקבר שם, סמוך למיתה קבורה, ואמר רבי אלעזר אף מרים בנשיקה מתה, הנה דרשו זאת מכפל תיבת שם שם וגז"ש ממיתת משה ואהרן. ויש להוסיף דאולי יש לדרוש כן בלא גז"ש אלא מדמציינן שהיתה סמוך למיתה קבורה, הא גופא היא מיתת נשיקה, כי כן היה אצל משה ואהרן מיתה וקבורה כאחד וזו היא דרך מיתת נשיקה שמתו משה ואהרן, ולכן נדרש מתיבת ותמת שם ותקבר שם שמיתתה בנשיקה.

וירב העם עם משה ויאמרו לאמר ולו נוענו בנוע אחינו לפני ה'. מהו לפני ה' מתי גועו אחיהם לפני ה'. בספר העמק דבר כתב דצמאון שורף את רוח החיוני בפנימיות הגוף, ע"כ אמרו שטוב היה להם לו היו נשרפים בשריפת הגוף ונעשים אפר לפני ה' כמו הר"ן איש וכמש"כ בפרשת קרח. ונראה לפרש בענין אחר אולי פירוש כונתם שחשקו במיתת נדב ואביהו, המה נשרפו לפני ה' כמו"ש בפ' שמיני ותצא אש מלפני ה' ותאכל אותם וימותו לפני ה'. י"ל רמז בגוע אחינו, הכונה לשני אחים, בגז"ע עולה בגימ' נד"ב אביהו"א.

וירב העם עם משה וגו' ודברתם אל הסלע לעיניהם וגו' ויך את הסלע וגו' לא האמנתם להקדישני לעיני בני ישראל וגו'. כתב מרן חי' הר"מ בספר הזוהר וז"ל בענין מי מריבה נאמרו פירושם רבים ברמב"ם ואבן עזרא ורמב"ן ז"ל ואין מיושב היטב על הלב ואכתוב את אשר חנן ה' לשלפ כמוני והגם כי הוא חוצפה לעיין במה שנחשב חטא למשה וכו', שהשי"ת אמר ודברתם לעיניהם מה זה שייך על דיבור לעיניהם, בהכאה שייך זה הלשון, אמנם כתוב [שמות כ טו] רואים את הקולות שראו את הנשמע שעל ידי שהקדימו נעשה לנשמע זכו לבוא למעלה מהתחלוקות החושים לראות כו' שהוא גבוה כו'. ומסיים שם המעתיק 'לא נמצא יותר בכת"ק'.

והנה אם כי גם זו עזות מאתי לירד לסוף דעת מרן הק' אעפ"כ תורה היא וללמוד וכו', אולי יש להבין פשר דבר מעט עפ"י דרכו, דהנה במתן תורה זכו ישראל לבחינת רואים את הנשמע היינו דרגת נבואה כמו"ש בספר פנים יפות פ' כי תשא בשם הרמב"ן מה שאמרו אלה אלהיך ישראל מרדו בהשי"ת ופגמו באור הגדול שקבלו בשעה שאמר אנכי ה' אלהיך שהיו כולם נביאים ורואים את הנשמע, וכיון שכן היו בני ישראל בסכנה גדולה כי אפשר שעל ידי ראייה זו שראו מה שנעשה בשמים יבואו לקצץ בנטיעות רח"ל וכמו שאמרו חז"ל [שמו"ר פמ"ג ח'] שעשו בני ישראל העגל ששמטו פני שור [טטראמולין] שבמרכבה. ובפנים יפות הנ"ל פי' הכתוב על אלה חשכו עינינו [איכה יז:] מה שראו בסיני ע"כ. ואולי הכונה חשכו עינינו שנלקחה מהם מדרגת הראייה שקבלו בסיני וכבר לא זכו לראות בנבואה.

ומעתה י"ל שהי"ת רצה להחזיר לדור החדש את כח הראייה והנבואה שהיה לדור הראשון. אך לא עלה יפה, וז"ש ודברתם אל הסלע 'לעיניהם', אך משה ואהרן חששו שיקרה אותם כמקרה הראשון ויבאו לקצץ בנטיעות ע"כ עשו עבירה לשמה ואמרו 'שמעו' נא המורים, דלכאורה הוא מיותר מה צורך בהקדמה זו שמעו נא, או מורים בפתיחת דרשה, אך כונתם לומר לא טוב הדבר לכם בחינת דרשה אלא שמיעת האזון, שמעו נא, וזה היה חטאם עבירה לשמה, אעפ"י שכונתם טובה שמסרו נפשם

לשוב בני ישראל לבל יכשלו שנית, וז"ש הי"ת יען לא האמנתם וכו' 'לעיניהם'.

קח את המטה וכו' אתה ואהרן אחיך ודברתם אל הסלע לעיניהם וגו'. מה דיבור היה עליהם לדבר, י"ל הנה סלע זה היה בארה של מרים, ושנינו במסכת אבות פ"ה עשרה דברים נבראו בערב שבת בין השמשות ואחד מהם פי' הבאר, הרי שנברא בחתימת בריאת העולם, ואתא [זוה"ק ח"א] השמטות סי' א' דשם אהו"ה הוא גושפנקא דחתים בה שמיא וארעא היוצא מר"ת הכתוב א'ת השמים ו'את הארץ. שם זה נרמז בר"ת אחיך ו'דברתם א'ל הסלע, אבל אינו כסדרו, ונודע דלעורר רחמים צריך שיהיה צירוף השם כסדרו, כי אהו"ה כסדרו הוא א"ה אתון דמחשבה ו"ה דיבור [קהלת יעקב ערך א"ה]. וז"ש ודברתם אל הסלע כלומר שידברו דיבור שיש בו את הצירוף כסדרו שיהיה ו"ה בסופו, אבל הם פעלו בדרך הכאה ולא בדיבור ולא נעשה הצירוף ע"כ יען לא האמנתם בי וכו'.

ויקהילו משה ואהרן את הקהל אל פני הסלע וגו'. פירש"י זה אחד מן המקומות שהחזיק מועט את המרובה. לכאורה הוה ליה לפרש זאת לעיל [פסוק ז'] בציווי ה' קח את המטה והקהל את העדה וכו', כמו שפירש בפ' צו [ויקרא ג] בציווי ה' ואת כל העדה הקהל אל פתח אהל מועד פירש"י זה אחד מן המקומות וכו'. וי"ל משום שבפסוק זה הדבר ברור ביותר דכתיב את הקהל אל פני הסלע הרי שנכנסו הכל בסמוך אל הסלע. עוד י"ל דזה לא היה בכלל הציווי, אלא משה ואהרן על דעתם בכחם הגדול הקהילו את כולם סמוך לסלע למען ישמעו ויראו. ועי' מ"ש לעיל פ' צו עה"פ ואת כל העדה הקהל אל פתח אהל מועד.

וירם משה את ידו ויך את הסלע במטחו פעמים וגו'. י"ל בדרך רמז וירם משה את ידו היינו למעלה מאותיות י"ד הם אתון כ"ה, והם מנין אותיות היחוד שמע ישראל יא"א, ובמשה כתיב [שמות ב יב] ויפן כה וכה וירא כי אין איש ויך את המצרי וגו', ובזה"ש קח איתא שהם ב' יחודים שמע ישראל וכו' וברוך שם וכו' ב' פעמים כ"ה אתון, וזהו ויך את המצרי ופירש"י שהרגו בשם המפורש. וכן י"ל כאן וירם משה את ידו ויך את הסלע במטחו פעמים, הם ב' יחודים וכדאיתא בילקוט"ש [במדבר רמז תשס"ג] ודברתם אל הסלע שנה עליו פרק אחד וכו', היינו פסוק ראשון דקריאת שמע וכו' 'אחד'. וזה שיסד הפייט בתפלת גשם על הסלע ה"ך ויצאו ממנו מים, ואולי הקפיד ה"ת על שדבר ב' פסוקים שמע ישראל ובשכמל"ו היינו פעמיים והוא לא נצטווה אלא פעם אחת כמו"ש שנה עליו פרק 'אחד'.

ויך משה את הסלע במטחו פעמים. איתא בתיקוני' [מ"ד ע"א] דאם לא דמחא בה לא הוו טרחין ישראל ונתאים אומרו אין באורייתא דבעל פה דאיהי סלע, אלא אמרו בו ודברתם אל הסלע ונתנו מימיו בלא טורח וכו' והוה נפיק מיא בלא קשיא ומחלוקת ופסק. צ"ב מה ענין זה אצל זה וכי בשביל הכאת הסלע נגזר טורח בלימוד התורה. וי"ל עפי"מ מרן האמרי אמת צ"ל דהנה עה"פ יען לא האמנתם בי להקדישני וכו' פירש"י שאילו דיברתם אל הסלע והוציא הייתי מקודש לעיני העדה ואומרים מה סלע זה שאינו מדבר ואינו שומע צריך לפרנסה מקיים דיבור של מקום ק"ו אנו, וקשה הלא גם בהכאה שייך זה הק"ו, ואמר דבק"ו אמרינן [ב"ק כה.] דיו לבא מן הדין להיות כנדון, וא"כ אם הסלע היה נותן מים ע"י דיבור בנחת היה הק"ו טוב ואמרינן דיו בנחת והו' לומדין תורה מתוך שמחה ובלי מחלוקות, וכעת שהק"ו ע"י הכאה הכל ע"י הכאה ויסורי.

ויש להוסיף בזה עפ"י מה שהבאנו כמ"פ מה שכתב זק"ק מהרצ"א בספריו וכבר נזכר בספד"ק בשם הה"ק המגיד ממעזריטש, ומקורו רמז בזה"ק פנחס רכ"ח ע"א תליסר מכלין דרחמי דאורייתא

בפני שופט רשע עריץ הידוע בשנאתו ליהודים, ואז שלח להודיע לרבינו האור מלא על כך, רבינו בשמעון מי יהיה השופט, השיב, אם ירצה ה' הוא לא יהיה השופט, והנה בלילה שלפני המשפט נפל אותו שופט רשע ושבר את ידו ולא היה יכול להופיע בבית המשפט, עקב כך נדחה המשפט למועד אחר ובמועד ההוא הובא הדין לפני שופט אחר שקיבל את טענותיו של ר' אבא והוא שוחרר.

איש אחד מאנשי רבינו האור מלא הסתבר ועבר על חוק הממשלה ומשנתפס הועמד לדין, עורך דינו הכין אותו לקראת המשפט, כמובן שנסע אל רבינו לקבל את ברכתו להנצל מעונש חמור שהיה צפוי לו, רבינו התעניין וחקר כל פרט ופרט ולבסוף שם דברים בפיו והורה לו לטעון כך בבית המשפט, שאל האיש את רבינו מה לעשות שדברים אלו הם היפך הגמור ממה שהכין אותו עורך דינו, רבינו חזר על דבריו רק כך תטען ואל תספר לעורך דין דבר וחצי דבר, בשעת המשפט השיב לשופט ככל אשר נצוה ע"י רבינו ועורך דינו העומד לצדו משתומם על הדבר ומתמלא פחד כי בטח יחרץ דינו ויורשע בדין, אך למרבית הפליאה קבל השופט את טענותיו ויצא זכאי בדין. בצאתם מאולם המשפט תמה העורך דין ושאל מה ראית לטעון היפך ממה שנדברנו והשיב כי כך נצטוה ע"י הרבי, כאן קפץ העורך דין ממקומו והכה על מצחו באמרו איך שכחתי הלא לפי חוקותיהם צדק הרבי בדבריו ואילו טענת כדברי היית לבטח יוצא אשם ומורשע.

על המטה, מצבו הוטב וכעבור ימים אחדים שב לאיתנו.

סיפר ר' ליפא לעפקאוויטש מקליינורדיין: לאביו ר' אבא היתה חנות בקליינורדיין סמוך לרציף תחנת הרכבת העירונית שנסעה בתוך העיר, הרכבת היתה חולפת בדרכה על פני החנות אולם עוצרת רק בקצה התחנה הרחק מחנותו, כאשר היה ר' אבא מגיע מדרכו ברכבת עם סחורה שקנה בעיר נירעדהאז, היה נוהג להשליך את המשא דרך חלון הרכבת כשחלפה על פני החנות, כדי שלא יצטרך לשאת את החבילות בידי מתחנת הרכבת ועד החנות, בני ביתו היו ממתנים בצד המסילה והם אספו את החבילות שזרק והכניסו לחנות פנימה, כה היה מעשיו תמיד. פעם אחת אירע שאחת החבילות שהשליך ר' אבא מן הרכבת נשתרבה אל מתחת גלגלי הקרון, והרכבת כמעט שירדה מהמסילה ונוסעיה בסכנה, היה זה בשנות המלחמה בעת שהאנטישמיות ושנאת ישראל גברה מאד, ההמון שהתאסף שם הקים רעש והמולה ומיד נשמעו צפירות אזעקה ע"י המשטרה כאילו התכוון היהודי לבצע מעשה חבלה מתוכנן, ר' אבא נחקר ע"י המשטרה, והוחלט להעמידו למשפט, כמובן ששכר לו עורך דין שיטען עבורו, טענתו היתה כי עשה זאת בתום לב כמנהגו תמיד וכלי כל כוונה זדונית, עורך הדין (נכרי) אמר לו שהכל תלוי בטיבו של השופט, ועל אף שטענותיו צודקות אולם אם יושב במשפט שופט שונא ישראל לא יועיל כלום, בהתקרב מועד המשפט נודע לו שאכן ייערך

סיפר הרה"ח מו"ה אברהם ניסן הערשאוויטש בן הרה"ר נחמן מק"ק קאסאן, הוריו גרו בחצר אחת עם זקניו הורי אמו ע"ה בקאסאן, דרכה של אמו בכל ליל ש"ק אחר הדלקת הנרות היתה נכנסת אל הוריה לאחל להם שבתא טובא, פעם אחת כשבאה עם בתה ילדה כבת חמש נפלה הילדה על חוד השולחן והתעלפה לבתי יכולת להעירה מעלפונה, אביו ר' נחמן כבר היה במקוה ומנהגו היה ללכת משם לבית מדרשו של רבינו האור מלא, מיהרה אמו ושלחה את בנה הבחור אברהם ניסן שירץ מהרה להזעיק את אביו מביהמ"ד, בעברו ע"י בית רבינו הנה למרות שבדרך כלל נכנס רבינו לביהמ"ד לתפלת מנחה מיד אחר הדה"נ אבל עתה היה בחדרו פתח את החלון וקרא אליו אברהם ניסן אל תרוץ הכל כבר על צד היותר טוב, כמובן שחזר לבית זקניו ומצא הכל על מקומו בשלום.

סיפר הרה"ח מו"ה אברהם ניסן הערשאוויטש בן הרה"ר נחמן מק"ק קאסאן, משמש הקהילה בקאסאן ר' יונתן ווייס ע"ה בנו הילד יעקב שמואל חלה מאד והרופאים נואשו מחייו, ביום עש"ק הורע מצבו ביותר עד שנראה כרגעים אחרונים לחייו, רבינו האור מלא שהיה רגיל להכנס לביהמ"ד מיד אחר הדה"נ התעכב ואיחר מעט ואז הלך לביהמ"ד אך היה נראה מוטרד לא האריך בתפלה כדרכו וגם לא נכנס לעריכת השולחן עד חצות לילה, אז נכנס לביהמ"ד והנה כשקידש רבינו על היין הגיע ר' יונתן במרוצה ובישר שזה עתה התעורר הילד והתיישב

ה' תורה לשמה לשם ה', אז נעשים אוהבים בסופה, משא"כ במלחמה ע"מ לקנטר אינו כן, אעפ"י שהיא בספר אך אינו מלחמות ה'.

כי חשבון עיר סיחון מלך האמרי הוא. י"ל ע"ד צחות, כאשר אדם מוציא מפיו שיג ושיח, טוב שיעשה קודם חשבון לעצמו מה ואיך לומר דבריו, ואז יהיה הוא שליט על אמריו, משא"כ המרבה דברים בלא חשבון אזי אין לו שליטה על אמריו וד"ל, וז"ש כי חשבון עיר סיחון, אזי מלך האמרי הוא.

על כן יאמרו המשלים באו חשבון תבנה ותכונן עיר סיחון. בגמ' [ב"ב עה:] א"ר יוחנן מאי דכתיב על כן יאמרו המושלים וגו' המושלים אלו המושלים ביצרים בואו חשבון בואו ונחשב חשבוננו של עולם הפסד מצוה כנגד שכרה ושכר עבירה כנגד הפסדה, תבנה ותכונן אם אתה עושה כן תבנה בעולם הזה ותכונן לעולם הבא. יש לפרש הכונה ע"ד העבודה, הנה כל עניני הרשות שגופו של אדם מוכרח לעסוק בהן אכילה ושתייה ושינה ודרך ארץ וכיו"ב הם ע"ד הגבול בין קודש לחול, דאם מקיימם לשם שמים לעבודת הבורא נוטה הכל למצוה, ואם לשם הנאת גופו ותאות החומר מורידן לעבירה ר"ל. והנה מוטב לאדם לחשוב חשבון וללמוד ממה שאירע לעמו ומואב שבתחילה היה אסור לישראל לצור עליהם, אבל משנכבשו ע"י סיחון נטהרו ונעשו חלק מקדושת ארץ ישראל, ומזה יקח אדם למשל שכן הדבר בכל מעשה גשמי בעוה"ז כנ"ל, בכיבוש היצר יהיה מצוה ובהיפך יהיה עבירה, וז"ש על כן יאמרו המושלים פ"י המושלים ביצרים יקחו משל מעיר חשבון שנהפכה לסיחון ויחשבו הפסד מצוה כנגד שכרה ושכר עבירה כנגד הפסדה, כלומר אותה פעולה הוכל להחשב למצוה ולהיפך ח"ו יפסיד המצוה ותחשב לעבירה, והראיה תבנה ותכונן עיר סיחון, וז"ש אם אתה עושה כן תבנה בעולם הזה ותכונן לעולם הבא, כי אשריך בעוה"ז וטוב לך בעולם הבא.

הנאמרת אצל ה', היא מה שיעלה מן ההנהגה הטבעית אל הנהגה נסיית פלאית ושודד ומבטל כל עניני הטבע ותהלוכותיה, אולם ה' ערך סדרי העולם הגדול והנהגתו שיהיו נמשכים לפי סדרי האדם שהיא העולם הקטן והנהגתו, שאם הטבעיים מושלים בעולם הקטן והנפש נמשכת אחר החומר וטבעיה ויצוריה, אז גם בעולם הגדול הטבע שוררת והכל מתנהג לפי סדרי המערכת ומנהג הטבע, ועת יתקדש האדם ויתנשא מן החומר אל הנהגה בחייתית נפשית, והשכל גובר והנפש האלקית שוררת, אז גם בעולם יתקדש ה' ויתעלה להנהיג הנהגה נסיית פלאית, וז"ש אם מקדשים אתם עצמכם מעלה אני עליכם כאילו קדשתם אותי, כי שיתקדש ה' בהנהגת העולם להנהיג הנהגה פלאית תלוי בקדושת ישראל וממשלתם על הטבע והחומר עכ"ל.

והנה הי"ת ציוה כאן להוציא מים מן הסלע ע"י דיבור בלבד, זו היא פעולה נסית ופלאית למעלה מכל דרך הטבע, ואם היה נעשה כן היה מתקדש שמו ית' ויתעלה להנהיג הנהגה נסית פלאית והיו ימי חיי משה ואהרן מתארכים ג"כ שלא כדרך הטבע אעפ"י שמלאו ימיהם, אבל מאחר שפעלו בדרך הכאה וזה היה נראה לבני"י מעשה כדרך הטבע שע"י ההכאה נבקע הסלע ויצאו מימיו ע"כ לא נעשתה הנהגה נסית, ומכיון שבדרך הטבע מלאו ימיהם לכן לא תביאו את הקהל הזה וכו'.

על כן יאמר בספר מלחמת ה' את והב בסופה. צ"ב היכן הוא ספר מלחמות ה'. וי"ל דהנה אמרו בגמ' [קידושין ל:] אמר רבי חייה בר אבא אפילו האב ובנו הרב ותלמידו שעוסקין בתורה בשער אחד נעשים אויבים זה את זה, ואינם זזים משם עד שנעשים אוהבים זה את זה שנאמר את והב בסופה אל תקרי בסופה אלא בסופה. פירוש"י הכי דריש לה ספר מלחמות, מלחמה שעל ידי ספר, אהבה יש בסופה. ונ"ל להוסיף בזה דהיינו שאמר מלחמות ה', כלומר רק כשכוונתם בספר מלחמות

דאתמר בהון ב"ג מדות התורה נדרשת עיי"ש, פ"י י"ג מדות שהתורה נדרשת בהן מכוונים כנגד י"ג מדות הרחמים לעורר אותם, דהיינו כשאנחנו דורשים מדת ק"ו מעוררים מדת א"ל שכנגדה לעורר מדת הרחמים, ובגזירה שוה מעוררים מדת רחום וכו' ע"כ. לכן אם היו מדברים היה נדרש ק"ו ומעורר מדת רחמים והיו לומדים תורה מתוך שמחה וניחותא, אבל מאחר שהכו את הסלע חסר הק"ו ולא עלתה מדת הרחמים.

וירם משה את ידו ויך את הסלע במטחו פעמים ויצאו מים רבים. י"ל טעם שהכה משה את הסלע ונמנע מדיבור, משום שהיה כבד פה וכבד לשון וערל שפתים וכמו שהעיד על עצמו [שמות ו יב] ואני ערל שפתים, ולא היה יכול להוציא אותיות בומ"ף אותיות השפתים, היה מתיירא שמו לא יבין הסלע את הדיבור על בוריו, שכן אין טבע הסלע כדרך בנ"א המבינים גם דיבור מגומגם, ויצא חילול ה' ח"ו, לכן הכה את הסלע. ויש ליתן רמז, ב'מטחו פעמים ויצאו מים ר"ת בומ"ף.

יען לא האמנתם בי להקדישני לעיני בני ישראל. הקשו המפרשים וכי בשביל חטא זה נענשו משה ואהרן בעונש חמור כל כך. וי"ל שאין זה עונש אלא פועל יוצא מהנהגת משה רבינו בנסיון זה, והוא עפ"י מה שכתב רבינו המלבי"ם בריש פ' קדושים על דברי תו"כ קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלהיכם, לומר אם מקדשים אתם עצמכם מעלה אני עליכם כאילו קידשתם אותי, ואם אין אתם מקדשים עצמכם מעלה אני עליכם כאילו לא קידשתם אותי. ופירש וז"ל, הקדושה היא הפרישות וההתנשאות מכל דרכי החומר והטבע אל ענינים נפשיים אלקיים גבוהים ונעלים מכל עניני הבשר, ויש בקדושה מדרגות רבות, יש מתנשא על כח המתאוה לעריות ומאכלות אסורות, יש מתנשא לפרוש מכל עניני החומר ומשאלותיו ומכל הנאות העולם, עד יהיה כבר אלהיך, וכן תמיד, וכן הקדושה

דרוש מרבתינו בעל אור מלא זיע"א

שרי אשתו, א"ל הקדוש ברוך הוא חיך שחר פסיעותיך אתה נוטל שאת מאריך ימים בעולם ועל שחשבת להרוג את הצדיק חיך שאתה רואה אלף אלפים ורבי רבבות מבני בנין, ואין סופו של אותו האיש ליפול אלא בידך שנה' ויאמר ה' אלי אל תירא אותו כי בידך ע"כ ולפי"ז כוונת עוג היתה לא טובה אבל המעשה היתה רצויה, ועל כן כאשר כבשו את עוג ולא עמד לו זכותו של אברהם מפני מחשבתו אשר לא טובה נוכח משרע"ה לדעת דאזלינן בתר מחשבה והרי מחשבתו בהכאת הסלע היתה טובה ולש"ש, ע"כ התחנן אל ה' שיכנסו לא"י דאזלינן בתר מחשבה ע"כ ודפח"ח ושי"י.

ואף שמחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה כאמרם ז"ל קדושין ל"ע ע"ב, זה דוקא אצל ישראל אבל בעובד כוכבים מחשבתו הרעה מצטרף למעשה כמ"ש שם התוספות, ע"כ נענש עוג על מחשבתו הרעה ולא עמדה לו זכותו של אברהם, ואיתא בספרים הטעם למה אצל ישראל מחשבה טובה מצטרף למעשה ואצל עכו"ם איפכא, כי עצם פנימיות של ישראל הוא כולו טוב וזה טבעו והמחשבה רעה בא לו רק במקרה, משא"כ אצל עכו"ם שהוא להיפך, ובזה יפורש שני מקראות הנ"ל בפתח דברינו, אל תירא אותו כי הוא עכו"ם ומחשבתו הרעה אשר חשב אודות אברהם אע"ה מצטרף למעשה ולא יעמוד לו זכותו של אברהם, אבל אחיך ישראל ואף לא קרוב אחיך אל"ך שח"ו יהיה עמו איזה מחשבת פגול שע"ז אינו קרוב אל"ך אעפ"כ אל תתעלם ממנו ואל תידח אוחו כי אדרבה והיה עמך עד דרוש אחיך אותו פי' שבדאי ידרוש אותו היינו להקב"ה בתשובה שלימה ובחטה גמורה כי מחשבתו הוא בעצם טוב והרע אצלו רק במקרה ואין הקב"ה מצרפו למעשה והבן.

משענות לתלמידי חכמים בעלי התורה, והיו אגודים אלה באלה ואחוזים אלה באלה, עד כאן שמעתי בשם כבוד אדמו"ר הנ"ל.

וסיום הפסוק וממדבר מתנה נ"ל לפי"ז דפירושו הוא דקאי על במשענות, ר"ל המחזיקים לומדי התורה הללו צריכין לעשות שיהיו באופן ממדבר מתנה, שלא ידמה בעיניהם שהם גדלה מעלתם על שמחזיקים התלמידי חכמים ויהיו רוצים שיחזיק להם התלמיד חכם טובה על זה וישא להם פנים, רק ידמה להם שהמתנה הזאת שלקח מהם התלמיד חכם הוא כאלו זכה מהמדבר ממקום הפקר, לבל יחזיק להם טובה ולבל ישא להם פנים. וגם על המחוקק היינו התלמיד חכם בעצמו קאי ממדבר מתנה, שישים את עצמו הפקר כמדבר כמו שדרשו רז"ל [עירובין נד.], וגם לא יחזיק טובה לעצמו שבכוחו סיגל את התורה, רק התורה היא מתנת הש"י לו ממדבר סיני, ואם כן על שניהם קאי ממדבר מתנה, והבן. (אגרא דכלה)

ויצא עוג מלך הבשן לקראתם הוא וכל עמו למלחמה אדרעי ויאמר ה' אל משה אל תירא אתו וגו'. בזה"ק תריך 'אותו' אינו שלימין באורייתא בתי ווי"ן, חד דא וחד דברים כ"ב ואם לא קרוב אחיך אל"ך כו' והיה עמך עד דרוש אחיך אותו והשבתו לו ראה במסורה ובהיכל הברכה.

נראה לפרש על פי מה ששמעתי בשם הרב הקדוש מהרי"א מקאליב ז"ע לפרש ואתתנן אל ה' בעת ההוא לאמר וכתב רש"י ז"ל בעת ההוא לאחר שכבשתי ארץ סיחון ועוג, ודקדק למה דייקא לאחר כיבוש סיחון ועוג, ותריך דהנה חטא מרע"ה שבשבילו נגזר עליו שלא יכנס לא"י ה' משום מי מריבה שהכה את הסלע והקב"ה אמר ודברתם אל הסלע והי' חטאו כמו שא"ל הקב"ה יען לא האמנתם בי להקדישני, וכפירשי' שאלו דברתם אל הסלע הייתי מקודש כו' ואיתא בספרים שבאמת כוונת משרע"ה היתה שחשש שבאם הסלע יתן מימיו בדיבור יהי' ח"ו קטרוג על ישראל להסלע מקיים דבורו של הקב"ה וישראל ח"ו אינם מקיימים ע"כ לא רצה שיתן הסלע המים ע"י דיבור רק ע"י הכאה, וא"כ לפי"ז כוונת משרע"ה היתה טובה ומחשבתו היתה לש"ש אבל המעשה שהכה להסלע לא היתה כראוי.

והנה משרע"ה הי' ירא מעוג שמא תעמוד לו זכותו של אברהם שנאמר ויבא הפליט הוא עוג וא"ל הקב"ה למשרע"ה אל תירא אותו, והטעם שלא עמדה לו זכותו של אברהם הוא כמ"ש במד"ר פ' לך ויבא הפליט הוא עוג כו' הוא לא נתכוין לשם שמים אלא שיהרג אברם וישא את שרה א"ל הקב"ה חיך כו' ועל שחשבת להרוג את הצדיק חיך כו' [ב"ב מ"ב ח. ה] הוא לא נתכוון לשם שמים אלא אמר אברהם זה קונין הוא ועכשיו אני אומר לו נשבה בן אחיך והוא יוצא למלחמה ונהרג ואני נוטל את

כ'פור, הרחמן ישמור את עמו ישראל מחלאים רעים ויהי' לימוד תורה"ק לנחת רוח לפני מי שאמר והיה העולם אכיה"ר. אות ו' נקרא אות חיים שבאם יקבל עליו ד' חילוקי כפרה נמשך לו חיים. (שמועה טובה)

באר חפרוה שרים וכו'. שמעתי פירוש הפסוק ברמז מכבוד אדמו"ר הרב הק' מוהרי"צ זצוק"ל מ"כ בק"ל לובלין, שהוא הרמז על לומדי תורה ועל התמכין דאורייתא, וזה שיעור הכתוב, באר היא התורה [זוה"ק ח"ב ק"ד ע"ב], חפרוה שרים היינו שרי התורה חופרין אותה בעצמם לחפש בגניזה, כרוה ר"ל אבל קונין אותה נדיבי העם היינו הנדיבים הגם שאינם בעלי תורה קונים אותה בממונם שמחזיקין התלמידי חכמים, כרוה לשון מכירה שכן במדינת הים קורין למכירה כירה [ר"ה כו.], ונמצא הם ב' מדרגות בתורה, או במחוקק היינו החוקקים בעצמם, או במשענותם הם המשענים שעושין

אשר לא עלה עליה על. חסר ו', עיין במנחת שני, ונ"ל על חסר ו' מורה על הרהור כדתינן בס' יצירה [פ"ה מ"ז] המליך אות ו' בהרהור, הנה חסר אות ו' להורות אפילו לא הרהר לשם עול ומלאכה כיון שעשה בה מלאכה נפסלה, ולדעת רבי אליעזר דס"ל עלה עליה זכר כשרה [פרה פ"ב א], יש לפרש דהנה בספר יצירה תנן המליך אות ו' וכו' וצר בו שור בעולם, נמצא כיון שבאות ו' היה יצירת שור הנה על חסר ו' להורות עלה עליה שור לא מיקרי עול והוא כדעת רבי אליעזר.

וארמוז עוד הנלע"ד, המעשה שסיפרו לנו רבותינו בפסיקתא רבתי [פ"ד א] בגוי אחד שהיה לו פרה אדומה והלכו חכמי ישראל לקנותה והעלה דמיה מאה מנה ופסקו לו והלכו להביא מעות וחזר בו ופסקו לו בכפלים והיה כך כמה פעמים עד שהעלה דמיה לכמה רבאות ואח"כ כשהלכו להביא מעות אמר אותו הגוי לחבירו תראה אחיך אני משחק בהיהודים מה עשה אותו הגוי העלה עליה על והיה חורש בה כשבאו החכמים עם המעות ואמרו לו הביא לנו הפרה כיון שראו אותה אמרו טול לך פרתך שהכירו בה ע"י הסימנים המסורים לחכמי ישראל, אמרו שם אשר בגב הפרה ב' שערות אשר הם זקופים וכיון שמעלה עליה עול נכפפים והם תמיד כפופים, ואמרו שם שהגוי מחמת עיגום נפשו המית את עצמו.

והנה הסימנים הללו בודאי נמסרו לישראל בסיני בבחי' תושבע"פ, הנה אות ו' במבטא בעל פה הוא ב' ווי' כזה ו"ו, והנה ווי' הם דומין לב' שערות בצורה, וזה שנמסר תיבת על חסר ו' בכתב רק במסורת בעל פה, וכיון שהוא בעל פה הוא ב' ווי', והנה החסרון מורה כיון שהעלה עליה על נחסרין הוי"ו היינו השערות שהם דומין לווי"ו.

וליכא מידי דלא רמיזי באורייתא, היינו המעשה דגוי שרצה לשחק בישראל והעלה על הפרה על ועי"ז המית את עצמו, והנה אות ה' אות חיים כידוע [זוה"ק ח"א י"ב ע"ב, רמ"א ע"ב ו' איהי אות חיים], נמצא בכאן על חסר ו' לרמוז מה שיאירע שע"י העלאת העול נחסר הימים להגוי ליכא מידי דלא רמיזי. (ליקוטי מהרצ"א)

וזאת התורה אדם כי ימות באהל. בגמ' (ברכות סג.) אין ד"ת מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה. הכוונה, מה שמצינו בספרים הקדושים שקודם הלימוד צריכים לשוב בתשובה ואם לאו הולך לקליפות ר"ל, ואסמכוה אקרא (ירמיה ד ג) נירו לכם ניר ואל תזרעו אל הקוצים. ויש עבירות דתשובה לבד לא מהני כדאיתא בגמ' יומא (פז. ד') חילוקי כפרה, והתיקון מסירות נפש. וזהו אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה לקבל עליו מס"נ באמת ואתה הבן דברי תכמים וחידותם.

ואתה אחי ראה שנרמז בפסוק הד' חילוקי כפרה ואילו הן, תשובה יסורין יום כיפור מיתה, וזהו כ"י ימו"ת בלי אות ו' כי הו' בתיבת ימות הוא משמש למלאפום, ר"ת למפרע תשובה מ"יתה יסורין יום

הילוכם בקודש

עובדות והנהגות מרבתינו הקדושים מקאסאן זצוק"ל

קכז. אחר תפילת ערבית קודם הבדלה בירך לכל הקהל א גוטע וואך, ותיכף עשה הבדלה.

קכח. מנהג רביה"ק בעל בני שלשים זיע"א היה לסגור כל חלונות בית המדרש קודם הבדלה ואמירת גאט פון אברהם.

קכט. רבינו המתין עם עשיית הבדלה במוצאי שבת קודש עד שיעברו כ"ז שעות משעת הדלקת הנרות בערב שבת קודש.

קכד. בשעת אמירת ויהי נועם וגו' ואתה קדוש עמד אצל הפתח שבכותל דרומי וטייל אנה ואנה עד אמירת עלינו.

קכה. בשבוע שלא אמרו ויהי נועם מפני המועד שחל להיות באותו שבוע, אמרה רבינו בעצמו בשעה שקיפל טליתו אחר הבדלה.

קכו. כשחל ערב פסח ביום ששי לא אמרו ויהי נועם ואתה קדוש במוצאי שבת שלפניו.

מנהגי שבת קודש [ח"ד]

קכב. בתפילת ערבית במוצאי שבת אין אומרים והוא רחום ומתחילים מיד ברכו, (ואין אומרים ברוך ה' לעולם).

קכג. בברכת הדעת במוצאי שבת לא אמר רבינו האור מלא אתה חונן וכו' רק התחיל אתה חוננתנו. ולא אמר חננו אלא חננו.